

Procespositie minderjarige

FJR 2015/12

Editorial

Op 5 december 2014 sprak de Hoge Raad zich uit over de vraag of een minderjarige zelfstandig recht heeft op inzage en afschrift van processtukken met betrekking tot zijn ondertoezichtstelling (ECLI:NL:HR:2014:3535). De advocaat van een 11-jarig meisje betoogde dat zij hier als belanghebbende op grond van art. 798 Rv recht op heeft. Ook werd aangevoerd dat het recht om te worden gehoord, zoals neergelegd in art. 12 IVRK, niet effectief kan worden uitgeoefend zonder toegang tot het gehele dossier. In zijn beschikking oordeelt de Hoge Raad dat de minderjarige weliswaar belanghebbende is in de zin van art. 798 Rv, maar dat hij procesonbekwaam is en daarmee, anders dan via art. 811 lid 1, sub d Rv, geen zelfstandig recht heeft op inzage en afschrift van processtukken. Hij kan in deze wel worden vertegenwoordigd door zijn wettelijke vertegenwoordiger en indien deze hem stukken onthoudt die van belang zijn voor het effectief kunnen participeren, kan de minderjarige zijn toevlucht zoeken tot een bijzondere curator. De wetgever heeft volgens de Hoge Raad voor deze regeling gekozen en deze in de afgelopen 25 jaar bewust in stand gehouden. Ook blijkt de regeling van de bijzondere curator de minderjarige effectief toegang tot de rechter te verschaffen. De Hoge Raad wijst in dit verband op de recent opgestelde richtlijn van het LOVF rechtbanken en hoven en op art. 809 Rv waarmee invulling wordt gegeven aan art. 12 IVRK door minderjarigen van twaalf jaar en ouder een hoorrecht te geven; jongere kinderen *kunnen* worden gehoord door de rechter. Uit internationaal recht zou bovendien niet voortvloeien dat van effectieve participatie slechts sprake kan zijn indien de minderjarige zelfstandig kennis kan nemen van alle gedingstukken.

De beschikking van de Hoge Raad is uitgebreid gemotiveerd, maar is erg opgehangen aan de Nederlandse wetgeving en de bedoeling van de wetgever. Het internationale recht wordt betrokken, maar niet specifiek uitgewerkt. Dat stemt toch niet helemaal tot tevredenheid. Zo is het de vraag of uit het IVRK niet een zelfstandigere rechtspositie voor de minderjarige kan worden afgeleid dan de wetgever, maar ook de Hoge Raad voorstaan. In art. 5 IVRK is neergelegd dat het kind in de uitoefening van zijn rechten vertegenwoordigd wordt door zijn wettelijke vertegenwoordiger op een wijze die aansluit bij de zich ontwikkelende vermogens van het kind. Met andere woorden: naarmate een kind zich ontwikkelt, wordt hij geacht zijn rechten zelfstandiger te kunnen uitoefenen. Dit staat in de weg aan het categorisch bestempelen van minderjarigen als procesonbekwaam en het ontzeggen van het zelfstandige recht op toegang tot processtukken. Art. 5 IVRK werkt door in art. 12 IVRK dat eveneens uitgaat van deze dynamische rechtspositie: 'aan de mening van het kind [wordt] passend belang (...) gehecht in overeenstemming met zijn leeftijd en rijpheid'. Op dit punt lijkt de Nederlandse scheidslijn van twaalf jaar op zichzelf verdedigbaar, maar vanzelfsprekend is hij niet. Zo geven de aanbeveling van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind om af te zien van een dergelijke leeftijdsgrens, en de rechtspraak van het EHRM waarin de mening van aanzienlijk jongere kinderen soms van doorslaggevend belang werd geacht, aanleiding om niet zonder meer te veronderstellen dat met art. 809 Rv afdoende invulling wordt gegeven aan artikel 12 IVRK, zoals de Hoge Raad aanneemt. Ook onderstrepen het VN-Comité en EHRM het belang van voldoende informatie voor het recht op effectieve participatie van de minderjarige; een 'eigen' advocaat zou de minderjarige hierbij kunnen bijstaan. Analoog hieraan is de argumentatie van de Hoge Raad – en is de procespositie van minderjarigen – naar mijn smaak wat zuinigjes. In elk geval geeft het internationale recht, IVRK en EVRM, aanleiding om verder te kijken dan de bedoelingen van de Nederlandse wetgever.

¹ Ton Liefwaard is hoogleraar Kinderrechten aan de Universiteit Leiden en redacteur van FJR.